ТЕМА №1 Счетоводството като информационна и контролна система

Обща характеристика на стопанската отчетност като система за информация.Същност, поява и развитие на стопанската отчетност.Видове отчетни измерители.Видове стопанска отчетност.

1.1.Обща характеристика на стопанската отчетност като система за информация.

За да осигури своето съществуване,човек трябва да задоволява най-разнообразни потребности от храна ,дрехи,обувки,жилище и др.Тези потребности са субективни ,но имат обективен характер и са движещ мотив на всяка човешка дейност.Това е така, защото за да се потребява, е необходимо най-напред да се създадат материални блага.От тук и разбирането,че основа на човешкото съществуване е производството на материални блага.

Всяко общество е заинтересувано стопанската дейност да протича по възможно най-рационален и ефективен начин.Това налага нейното системно наблюдаване,изучаване и направляване ,т.е. **нейното управление.**

Под управление,в най-общия смисъл, се разбира целенасочено въздействие върху определена система,за да може нейното поведение съобразно с обективните условия да отговаря на предварително поставените цели.За да се реализират успешно управленските процеси,необходимо е да има субект на управлението,който упражнява въздействието,обект,върху който се въздейства, и предварително определени цели и задачи.Наличието на тези условия прави управлението система,в рамките на която между субекта и обекта на управление се извършва непрекъснат обмен на информация.

В хода на развитието на стопанския живот на хората и на неговото управление се появява стопанската отчетност.

Стопанската отчетност е човешка дейност,свързана с наблюдаването,регестрирането, количественото измерване и качественото характеризиране на стопански факти, явления и събития с цел тяхното ефективно управление.

1.2Същност, поява и развитие на стопанската отчетност.

Историческите справки сочат,че стопанската отчетност е възникнала много години преди новата ера.Има две важни предпоставки ,които трябва да съществуват обективно,за да се смята, че хората са осъществявали отчитане на своята стопанска дейност.Това са:общественото разделение на труда,в резултат на което се оформят занаятите и формирането у човека на способността да се абстрахира от всички други свойства на предметите,освен от тяхното число.

В развитието на стопанската отчетност могат да се очертаят главно четири етапа,които имат по-съществено значение в качествено отношение.

Първият етап е свързан с най-ранния стадий и е реализиран предимно в Египет,Вавилон,Юдея,Индия,Китай,Персия,Централна Америка и др.древни страни.Характерни за него са твърде примитивните средства за водене на отчетността-рабоши,въглени,въжета,възли шнурове и др.

Вторият етап е в епохата на т.н.” класическа древност”,за който е характерно бурното развитие на занаятите,разширяване на стоковото производство,а оттук и засилване на стопанските връзки.

Третият етап обхваща средните векове.Тук в унисон с общественото развитие се извършват и някои революционни промени в системата на отчетността.Те са резултат от смяната на използваната до този момент цифрова система.

Четвъртият етап е свързан с научно-техническата революция,извършена в края на 19 и началото на 20 век.

Днес стопанската отчетност се е формирала като една съвременна и надеждна система за информационно осигуряване на управлението на всяко стопанско звено.С помощта на тази система се получава необходимата отчетна информация,с която се дава обективен израз на онова, което е извършено и което се извършва в стопанския живот на обществото.

1.3Видове отчетни измерители.Отчетните измерители са мерни величини за количествено измерване и качествено характеризиране на стопански факти,явления и процеси.

Към тях се отнасят натуралните, трудовите и стойностния измерител.

- **Натуралните отчетни измерители дават числена характеристика на отчетните обекти в натурални и количествени единици-**брой,литри, метри, килограми,декари киловати и др.Те характеризират количествено потребителната стойност на обектите.
- **Трудовите отчетни измерители характеризират обектите на стопанската отчетност чрез количеството на вложения труд,който се изразява посредством продължителността на работното време-**минути, часове, дни, човекочасове,машиночасове,трудодни и др.Те приличат на натуралните,но са възникнали по-късно от тях-когато се е породила необходимостта от измерване на работното време.
- **Стойностният отчетен измерител има всеобхватен характер по отношение на обектите на стопанската отчетност.**Тази универсалност се дължи на неговата абстрактна природа.С него се измерват почти всички обекти подлежащи на отчитане.За целта се използва цената,която е паричен израз на стойността.

1.4Видове стопанска отчетност.Обособяват се три клона: оперативно-техническа, статистическа и счетоводна отчетност.

- **Оперативно-техническата отчетност-**е ориентирана към отделно избрани събития и няма всеобхватен характер.Информацията се обхваща още в момента на възникването и се използва веднага.Използват се и трите вида измерители.,но предимно имат натуралните.
- **Статистическата отчетност**-макар и изборна,има твърде широк обхват.Посредством нея се изучават производителността на труда,средните добиви по видове култури, стокооборотът по стокови групи,потреблението на глава от населението и др.
- **Счетоводна отчетност**-това е най-рано обособилият се клон в системата на стопанската отчетност-феодалната обществено-икономическа формация.Счетоводството възниква най-напред като практическа човешка дейност през 19 век.Пръв ,който се възползва от създадената възможност в областта на счетоводството,е италианският свещеник Бенедикт Коругли през 1458 год.той написва книга"За търговията и за съвършения търговец"Ръкописът на тази книга се публикува 115 год. по-късно -1573г.,поради което за родоначалник на счетоводната теория се смята друг италианец-Лука Пачиоли.

ТЕМА №2 Обекти на счетоводството

2.1Имуществото на предприятието като обект на счетоводството.Нормативна уредба на счетоводната отчетност в България.Всяко предприятие се създава и регистрира в съда,за да извършва определена дейност.Счетоводното законодателство разграничава дейностите на обичайна и основна.I Счетоводното законодателство разграничава дейностите на обичайна и основна. Дейността в предприятията е различна както по характер, така и по размери. Независимо от различията те разполагат с определени ресурси, наричани още стопански средства или **активи**, които са материална основа на осъществяваната дейност. Активите имат конкретен състав на проявление и изпълняват определена роля в стопанския живот – средства на труда, предмети на труда, пари и др.Активите имат конкретен произход(източник на

образуване, на получаване) и целево предназначение.Всеки конкретен актив, с който разполага предприятието, има източник на получаване, наричан капитал и обратно-срещу всяка форма на проявление на капитала съществува актив с конкретно функционално предназначение.

Съвкупността от всички активи, с които разполага дадено предприятие и неговия капитал формират имущественото му състояние.От тук следва изводът, че по счетоводен път се отчита имуществото на всяко предприятие, изразено като статична и динамична величина.Като отчетна категория имуществото на предприятието може да се сведе до: активи(ресурси,стопански средства);капитал(източници на стопански средства);стопански операции и процеси;условни активи и пасиви.

Организационните основи на счетоводството в предприятията са нормативно регламентирани.Те са подчинени на изискванията на Закона за счетоводството, Националните и международните счетоводни стандарти.Постановките в тези нормативни актове са съобразени с директивите на Европейската икономическа общност,което им придава завършеност, трайност и перспективност.При организиране на счетоводството се вземат предвид и постановките на нормативни актове с по-общ характер,като Търговския закон,Закона за кооперациите,Закона за банките,Закона за корпоративното подоходно облагане,Закона за облагане на доходите на физическите лица,Закона за данъка върху добавената стойност,Кодекса за задължителното обществено осигуряване,Данъчния процесуален кодекс,Кодекса на труда и др.,както и приетите в самото предприятие вътрешни правила,норми и процедури за работа.Върховен орган на методологическото ръководство на счетоводната отчетност у нас е Народното събрание.То приема,обнародва и при необходимост коригира основния нормативен акт- Закона за счетоводството и възлага неговото изпълнение на Министерския съвет.Той от своя страна осъществява своята методологическа роля в областта на счетоводството посредством Министерството на финансите.В структурата на министерството има специализирано звено –Управление „Национално счетоводство". Към него е формиран Национален съвет по счетоводство,който разработва и приема за утвърждаване национална стратегия по отношение на счетоводството в страната-. Националният съвет приема примерен национален сметкоплан с препоръчителен характер за предприятията до въвеждането на Международните счетоводни стандарти.

Министерството на финансите съгласува националната счетоводна стратегия със Сметната палата и с Националния статистически институт.Така се осигурява единство на отчетността в национален мащаб.

2.2Съдържание, състав и структура на дълготрайните и краткотрайни активи. Съдържание, състав и структура на капитала на предприятието.Условни активи и пасиви.Стопански операции и процеси.

Активът е ресурс ,контролиран от предприятието в резултат на минали събития , от които се очаква бъдеща икономическа изгода.Активите представляват сложни икономически величини, поради което те се класифицират според различни признаци. Основна се явява възприетата в Закона за счетоводството класификация.

Активите се обособяват на 3 нива,съответстващи на нивата по които е построен счетоводния баланс, а именно;

1.**ГОЛЕМИ ОСНОВНИ ГРУПИ**(в баланса дадени с главни букви-А,Б,В и т. н.)

2.**ОСНОВНИ ГРУПИ**(в баланса дадени с римски цифри)

3.**ГРУПИ**(в баланса дадени с арабски цифри)

Първата голяма група активи, на която съответства Раздел А в счетоводния баланс,

Това са **ДЪЛГОТРАЙНИ(ДЪЛГОСРОЧНИ)АКТИВИ.**Тук се отнасят тези активи, когато очакваната от тях икономическа изгода се черпи през повече дванадесетмесечен период.

Дълготрайните активи(ДА) се подразделят на пет основни групи:

I. ДЪЛГОТРАЙНИ МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ(ДМА).Същите представляват установими
нефинансови ресурси,които са придобити и притежавани от дадено предприятие.Те имат натурално веществена форма, използват се за производството,доставката, продажбата на активи и услуги, както и за отдаване под наем, за административни цели и др. подобни.ДМА са активи, които се очаква да бъдат използвани през повече от един отчетен период.

В групата на ДМА влизат:

1.Земи (терени).Тук се включват собствените земи(терени) на предприятието, Които могат да бъдат открити,застроени,незастроени,залесени и др.,а също и направените подобрения върху земите.

В тази група се отнася активната счетоводна сметка"Земи(терени)",както и активната сметка (Подобрения на земите)

2.Сгради и конструкции.Тук се отчитат сгради и конструкции,които спомагат за Осъществяване на производството,за съхраняване на материални ценности,както и за Социално-битово и административно обслужване на персонала.Тук се отнася активната счетоводна сметка"Сгради и конструкции".

3.Машини и оборудване.Това е голяма група ДМА, в която се включват;енергитичните и двигателни машини и оборудване,производствените машини и оборудване,измервателните и регулиращи уреди ,предавателни устройства(тръбопроводи,електрически мрежи ,кабелни линии),както и някои приспособления, чрез които се извършва преместване на предметите на труда в производствения процес (кранове,крикери,електротелфери,асансьори,транспортьори и др.)

Тук се отнася активната счетоводна сметка Машини и оборудване.

4.Съоръжения.Това са всички инженерно-технически обекти,които спомагат за осъществяване дейността чрез изпълнение на определени технически функции,като промишлени инсталации,транспортни и съобщителни съоръжения,електроснабдителната мрежа,канализациите и т.н.Използва се сметка Съоръжения.

5.Транспортни средства.Това са ДМА, предназначени за превоз на товари и пътници(трамваи,тролейбуси,локомотиви,самолети автобуси и др.)Тук се отнася активната счетоводна сметка Транспортни средства.

6.Основни стада.Тук се включват животните от основните стада, по –конкретно Продуктивните и родителски(репродуктивни)животни,а също и работните животни(коне, биволи,волове и др.

7.Други ДМА.Тук се отнасят тези ,които не се отчитат по предходните групи.

8.Разходи за придобиване и ликвидация на ДМА.Отнасят се фактически извършените разходи за строителството на обекти по стопански начин и по договорен начин;разходите за доставка и монтаж на ДА;разходите за придобиване на машини, съоръжения и оборудване предназначени за строящи се обекти;разходите за ликвидация на ДМА при тяхното бракуване и ликвидация или унищожени от стихийни бедствия и др.Тук се отнасят активните счетоводни сметки Разходи за придобиване на ДМА и Разходи за ликвидация на ДМА.

II.ДЪЛГОТРАЙНИ НЕМАТЕРИАЛНИ АКТИВИ(ДНМА)-това са дълготрайни активи, които нямат физическа субстанция и от използването на които се очаква икономическа изгода.

В групата на ДНМА влизат:

1.Права върху собственост.Тук се отнасят правата върху индустриалната и интелектуална собственост, по-конкретно:дългосрочни задължения за търсене и/или

Проучване на подземни богатства;концесии за добив на подземни богатства, за ползване на води, на крайбрежни плажни ивици, републикански пътища,летища и т.н. патенти върху изобретения,авторски и сродни на тях права,търговски марки,промишлени дизайни,лицензии и др.Влизат активните балансови сметки Права върху индустриална собственост Права върху интелектуална собственост.

2.Програмни продукти.В тази група се отчитат създадените и закупените за Собствени нужди програми и пакети от програми,а също и други програмни продукти с цел удовлетворяване потребностите на управлението, производството и др.Влиза Активната сметка Програмни продукти.

3.Продукти от развойна дейност-тук намират израз продуктите от развойната Дейност с дълготраен характер.В тази група се отнася активната счетоводна сметка Продукти от развойна дейност.

4.Други ДНМА.Тук се отчитат:ограничените вещни права, право на ползване, право на строеж и др.В тази група се включват и разходите за ремонти на ДНМА. Отнася се активната счетоводна сметка Други ДНМА.

III.ДЪЛГОСРОЧНИ ФИНАНСОВИ АКТИВИ(ДФА).В тази основна група активи се отчитат предоставените средства на други предприятия под формата на съучастия,инвестиционни книжа и инвестиционни имоти.

В групата на ДФА се отнасят:

1.Дялове и участия(в т . ч.дъщерни,смесени,асоциирани и др.предприятия.) Тук се отчитат предоставените от предприятието средства за съучастия в капиталите На др.предприятия чрез акции,дялове,договори и др.форми,както и предоставените собствени средства ,чийто относителен дял в капиталите на др.предприятия осигурява значително влияние на предприятията,които ги предоставят.Тук се отнасят активните сметки Инвестиции в дъщерни предприятия,Инвестиции в асоциирани предприятия и Инвестиции в смесени предприятия.

2.Инвестиционни имоти.Тук се включват земи и сгради,които не се използват от Предприятието поради това,че са предоставени с цел получаване на приходи от трети лица.Тук влиза активната счетоводна сметка Инвестиционни имоти.

3.Други дългосрочни ценни книжа.Тук се отчитат финансови активи:държани до падеж;държани за търгуване,кредити и вземания,заложени за обезпечение или блокирани финансови активи и др.Влизат следните счетоводни сметки:Финансови активи ,държани до настъпване на падеж,Финансови активи,обявени за продажба,Финансови активи,заложени като обезпечение и Други ДФА.

4.Дългосрочни вземания(в т. ч. от свързани предприятия,търговски вземания и др.дългосрочни вземания)Тук се отчитат дългосрочните вземания и заеми на банки и финансови институти,на нефинансовите предприятия и на др.клиенти,просрочените Дългосрочни вземания и др.подобни.Влизат активните счетоводни сметки Дългосрочни вземания и заеми на банки и на други финансови институции и др.

IV.ТЪРГОВСКА РЕПУТАЦИЯ.В тази група се отчита възникналата бизнескомбинация положителна или отрицателна репутация.

В групата се отнасят:

1.Положителна търговска репутация.Същата е възникнала в резултат на покупка на дадено предприятие.Влиза сметка Положителна търговска репутация.

2.Отрицателна търговска репутация.Тук се отчита отрицателната репутация,която се признава за приход през съответния отчетен период при нейното амортизиране.Влиза сметка Отрицателна търговска репутация.

V.РАЗХОДИ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ.Тук се отнасят разсрочените разходи,свързани с основната дейност на предприятието,които се признават за текущи разходи през следващи отчетни периоди;разсрочените финансови разходи,които се признават за Текущи през следващи периоди,както и разходите за учредяване на предприятието

Преди започване на неговата нормална дейност и разходите за разширяване на дейността му.Влизат счетоводните сметки Разходи за бъдещи периоди,Разходи за учредяване и разширяване и Финансови разходи за бъдещи периоди.

Втората голяма основна група активи, това са т.н. **КРАТКОТРАЙНИ(КРАТКОСРОЧНИ) АКТИВИ.**На тях съответства Раздел Б в Счетоводния баланс.Те се различават от дълготрайните активи по това, че участват в дейността на предприятието за сравнително кратко време и променят видимо и напълно своята първоначална стойност.

Краткотрайните активи се подразделят на 5 основни групи:

I.МАТЕРИАЛНИ ЗАПАСИ.Тук се включват активи,които представляват материално имущество,предназначено за продажба,за използване в производството,експлоатацията,услугите и други стопански цели.Това са предмети на труда и продукти на труда,по-конкретно:суровини,основни и спомагателни материали амбалажни материали,запасни части за подмяна и ремонт на ДМА,възли и детайли предназначени за комплектоване на готовите изделия,полуфабрикатите от собствено производство и др.

В групата на материалните запаси влизат:

1.Материали.Характерно за тях е,че участват еднократно в стопанската дейност и пренасят изцяло своята стойност в състава на разходите на предприятието.Това са всички материали, които се намират на склад(основни и спомагателни,резервни, амбалажни и др.Тук се отнася активната сметка Материали.

2.Продукция.Същата е продукт на труда на хората и е предмет на дейност на предприятието,като обикновено е предназначена за продажба.Тук се отнасят активните Сметки Продукция и Изпратени стоки и предадени работи.

3.Стоки.Стоките са готови продукти,предназначени за продажба.Тук влизат сметки Стоки и Изпратени стоки и предадени работи.

4.Млади животни и животни за угояване(МЖЖУ).Младите животни(агнета,телета),се отглеждат за възстановяване и разширяване на основните стада.Животните за угояване(свине,гъски) и други се отглеждат единствено за производство на месо във вид на прираст.Тук влизат активните сметки Млади животни и Животни за угояване.

5.Дребни продуктивни животни.тук се отнасят:зайци,лисици,норки,както и женски животни за еднократен разплод.Влиза активната сметка Дребни продуктивни животни.

6.Незавършено производство.Всяко производствено предприятие в края на отчетния период има обикновено етап на незавършено производство.Изключение в случая има дейността на електро-и пароцентралите,т.е. произведената пара(електроенергия)веднага се потребява.Тук се отнасят активните сметки Разходи за Основната дейност,Разходи за спомагателна дейност в зависимост от това незавършеното производство в коя дейност е установено.

7.Други материални запаси.Тук се отнасят тези материални запаси, които не могат да бъдат отнесени в предходните групи.Влизат сметки Доставки, Пчелни семейства, Животни за експериментални цели.

II.КРАТКОСРОЧНИ ВЗЕМАНИЯ.Това са онези стопански средства ,които са въплатени във вземания от продажби на продукция,стоки на работа, на услуги и др.

1.Вземания от свързани предприятия.В случая две или повече предприятия са свързани във взаимно съучастие и едното има краткосрочно вземане от другите под формата на дивиденти.Тук влизат сметки Клиенти по продажби със свързани лица и Др. провизии.

2.Вземания от клиенти и доставчици.Тук се отнася сметка Клиенти.Например Реализирана продукция на клиенти,но когато предприятието изготвя счетоводен баланс,клиентите още не са превели равностойност и предприятието има от тях вземане в размер на продажната цена на реализираната продукция.

3.Вземания по предоставени търговски заеми.Тук се отчитат вземания на предприятието от продажби на активи или оказване на услуги при условията на търговски кредит.

4.Съдебни и присъдени вземания.В тази група предприятията отчитат своите вземания,отнесени за решаване в съда,както и вземанията си от присъдени в своя полза съдебни искове,лихвите и съдебните разходи.Тук влизат сметки Вземания по съдебни спорове и Присъдени вземания.

5.Данъци за възстановяване.При положение,че предприятието е патило в повече данъци,тогава бюджета следва да му възстанови надплатената сума.Отнасят се сметки Разчети с общините,Разчети за данък върху печалбата и др.

6.Други краткосрочни вземания.Посочват се вземанията,които не могат да се включат в останалите групи ,като Други дебитори,Подотчетни лица,Вземания по рекламации,Вземания по липси и начети и др.

III.КРАТКОСРОЧНИ ФИНАНСОВИ АКТИВИ.Тук се отнасят ценни книжа,които са ликвидни и представляват алтернативна форма на вложение на свободните финансови активи по отношение на вложенията в банките.Тук се отчитат благородните метали(сребро,злато,платина),които функционират като световни пари и са всеобщо покупателно и платежно средство.

В групата на краткосрочните финансови активи влизат:

1.Финансови активи в свързани предприятия.

2.Изкупени собствени дългови ценни книжа.

3.Краткосрочни ценни книжа.

4.Благородни метали и скъпоценни камъни

5.Други краткосрочни финансови активи.

IV.ПАРИЧНИ СРЕДСТВА.Отчитат се касовите наличности,паричните средства по сметки в банки,депозити и др.По –конкретно:

1.Парични средства в брой.

2.Парични средства в безсрочни депозити.

3.Блокирани парични средства.

4.Парични еквиваленти.

V.Разходи за бъдещи периоди.

2.3Съдържание,състав и структура на капитала на предприятието.

Пасивите (както и активите),се обособяват на три нива,съответстващи на нивата по които е построен счетоводния баланс.

Първата голяма основна група пасиви са с наименование <u>СОБСТВЕН КАПИТАЛ.</u> Това е капиталът,който е собственост на предприятието, т.е.вложеното имущество на собственика в стопанската дейност.

Собственият капитал се подразделя на 3 основни групи.

I.<u>ОСНОВЕН КАПИТАЛ.</u>Той е относително постоянна величина и се определя от номиналната стойност на акциите и дяловете.Той се обособява на:

1.Записан капитал.

2.Невнесен капитал.

3.Изкупени собствени акции.

II.<u>РЕЗЕРВИ.Същите имат за цел да внасят известно успокоение при рискови ситуации.</u>Оформят се съгласно нормативен акт.Те се делят на:премии от емисия;резерв от последващи оценки на активи и пасиви и целеви резерви.

III.<u>ФИНАНСОВ РЕЗУЛТАТ.Той бива:Натрупана печалба;текуща печалба или загуба.</u>

Втората голяма основна група са <u>ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ПАСИВИ.</u>Това са онези пасиви ,които са изискуеми за период по-голям от една година,т.е.погасяват се за срок по-дълъг от една година.

Дългосрочните пасиви се обособяват на следните основни групи:

I.ДЪЛГОСРОЧНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ.Същите биват:

1.Задължения към свързани предприятия.

2.Задължения към финансови предприятия.

3.Задължения по получени търговски заеми.

4.Задължения по облигационни заеми.

5.Отсрочени данъци.

6.Други дългосрочни задължения.

II.ПРИХОДИ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ И ФИНАНСИРАНИЯ.

Третата голяма група е с наименование КРАТКОСРОЧНИ ПАСИВИ.Те са Изискуеми за период по-малък от една година.Те се обособяват на следните групи:

I.КРАТКОСРОЧНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ.Те биват;

1.Задължения към свързани предприятия;

2.Задължения към финансови предприятия;

3Задължения към доставчици и клиенти;

4.Задължения по търговски заеми;

5.Задължения към персонала;

6.Задължения към осигурителни организации;

7.Данъчни задължения;

8.Други краткосрочни задължения;

9.Провизии.

II.ПРИХОДИ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ И ФИНАНСИРАНИЯ.

2.4 СТОПАНСКИ ОПЕРАЦИИ И ПРОЦЕСИ- те са производен обект на счетоводството.Те обуславят динамиката на имуществото на отделното предприятие и в своята съвкупност формират съдържанието на осъществяваната от него дейност.

Стопанската операция представлява всяко конкретно изменение в елементите на имуществото на предприятието.Стопанските процеси са съвкупност от взаимносвързани и последователно осъществявани стопански операции.

Дейността на всяко предприятие включва много на брой и разнообразни по характер стопански операции.

ОТ ТАЗИ ГЛЕДНА ТОЧКА СТОПАНСКИТЕ ОПЕРАЦИИ СЕ СВЕЖДАТ ДО:

- ***Стопански операции,които засягат само активите на предприятието.****Измененията, предизвикани от тях*,водят до увеличаване на стойностния размер на един или няколко активи срещу еквивалентно намаляване на стойностния размерна един или няколко други активи.Следователно при тях е налице трансформация на активи в активи, в резултат на която общата маса(сумата) на активите се запазва(не се променя).Например изтеглени пари от банката,отпуснати аванси,изразходвани материали и др.
- ***Стопански операции,които засягат само пасивите на предприятието.Те* предизвикват** увеличение на стойностния размер на един или на няколко пасиви срещу еквивалентно намаляване на един или няколко други пасиви.
- ***Стопански операции,които засягат едновременно и активите и пасивите на предприятието в посока увеличение.***
- ***Стопански операции,които засягат едновременно и активите и пасивите на предприятието в посока намаление.***

ТЕМА III.СПОСОБ НА БАЛАНСОВОТО ОБОБЩАВАНЕ.

1.Обща характеристика на методологията на счетоводството. Понятието „методология” има събирателен характер.То представлява съвкупност от използвани методи в дадена човешка област..(в случая счетоводството).От своя страна методът се третира като начин,път, средство за постигане на определена цел,за решаване на конкретна задача.На тази основа може да се каже ,че методологията на счетоводството представлява съвкупност от методи(елементи),чрез които се отразяват,непрекъснато по време и място,изчерпателно по обем,системно,последователно и взаимносвързано всички елементи от имуществото на предприятието в статика и динамика,както и условията, при които то осъществява своята дейност,с цел да се осигури достатъчна и надеждна информация за ефективно стопанско управление.

Методологията на счетоводството включва:

- Документиране и инвентаризиране;
- Оценяване и калкулиране;
- Счетоводни сметки и двойно записване;
- Балансово обобщаване;
- Сводка на отчетните данни.

2.БАЛАНСОВО ОБОБЩАВАНЕ КАТО ЕЛЕМЕНТ НА МЕТОДОЛОГИЯТА НА СЧЕТОВОДСТВОТО.СЪЩНОСТ И ФОРМА НА БАЛАНСОВОТО ОБОБЩАВАНЕ.

Думата „БАЛАНС” произхожда от френското balance,което е произлязло от латинските думи”;bis lanks” и означава двублюдие, равенство между двете страни на везната.

По своята структура счетоводния баланс има вид на таблица с двустранна форма.Той е способ за групиране и обобщено отразяване в паричен израз на активите и пасивите към определен момент.

Лявата страна на счетоводния баланс е прието условно да се нарича АКТИВ.Думата актив произлиза от латинската дума „aktivus”(жив съм,деятелен съм).В актива се посочват средствата на предприятията според това как действат и функционират.

Дясната страна на счетоводния баланс условно е прието да се нарича ПАСИВ.Думата”пасив”произлиза от латинската дума”pasivus”(нежив,недействен).Пасивът показва откъде са придобити активите,какво е тяхното предназначение(или пък се отразяват правоотношения на собственост на стопанските средства)

Характерно за счетоводния баланс е равенството между двете му части,т.е.сумата на актива трябва да бъде равна на сумата на пасива.

В баланса АКТИВА и ПАСИВА имат еднаква аналитична структура.Тя се изгражда на три нива,които са с различна степен на обобщеност на информацията:раздели,групи и статии.

Разделите се обозначават с главни букви(А,Б,В,Г) .

Групите се обособяват към разделите и са с римски цифри(I,II,III и т.н.)

Статиите(в счетоводната практика за по-кратко наричани ПЕРА),се изграждат към групите и са с арабски цифри.

Посредством баланса се установява състоянието на активите и пасивите на дадено предприятие към определен момент в обобщен вид.Отделните показатели на посочените в счетоводния баланс активи и пасиви се наричат балансови статии.Счетоводният баланс се съставя периодично-обикновено всяко тримесечие,но може да се съставя и в края на всеки месец.Само в банките се съставя баланс всеки ден.

В зависимост от причините за изготвянето им, балансите биват:

1. Начален баланс.Съставя се в началото на годината.

2. Редовен баланс.Съгласно Закона за счетоводството той се изготвя в края на годината(31 декември)
3. Извънреден баланс.Изготвя се извън редовния баланс(месечен,тримесечен, шестмесечен,деветмесечен),а също и за установяване на отделни резултати(от стихийни бедствия и др. подобни)
4. Основен баланс.
5. Сливащ(обединяващ).
6. Ликвидационен баланс.

7. Приключителен баланс.Изготвя се към 31 декември на текущата година и се явява начален на 1 януари следващата година.

От 01.04 1991 год.предприятията в Република България съставят само НЕТЕН счетоводен баланс.

3.ВЛИЯНИЕ НА СТОПАНСКИТЕ ОПЕРАЦИИ ВЪРХУ СЪДЪРЖАНИЕТО И СТРУКТУРАТА НА СЧЕТОВОДНИЯ БАЛАНС.

1. 1.От същността на счетоводния баланс се вижда,че чрез него се изразява имущественото състояние на предприятието към определена дата,т.е. неговите пасиви,капитал и условните активи и пасиви(задбалансовата част).Получената с помощта на баланса моментна снимка обаче има доста условен характер,защото и в мига на нейното изготвяне,стойностните размери на отделни елементи от имуществото,а от тук и на балансовите статии, са се променили.Това е станало в резултат на извършваните в предприятието стопански операции,които са елементи от непрекъснатия характер на неговата дейност.**Всяка една от тези операции влияе индивидуално върху структурата на счетоводния баланс.В едни случаи се изменят само стойностните размери на отделни балансови пера,а в други,заедно с измененията на стойностните размери на балансовите пера се променя и сумата на счетоводния баланс.**Всички възможни стопански операции се свеждат до описаните четири типа.
   - Стопански операции,предизвикващи изменения само в актива.При тях измененията протичат само в активите, при което един актив нараства в определен стойностен размер,но веднага друг актив намалява в същия стойностен размер.Тези изменения могат да се представят със следния модел на балансово изменение.:

А + Х – Х = П

   - Стопански операции,предизвикващи изменения само в пасива.При измененията протичат само в пасивите, при което един пасив нараства в определен стойностен размер, но веднага друг пасив намалява в същия стойностен размер.Балансовото изменение има следния израз:

А = П-Х+Х

   - Стопански операции,предизвикващи изменения в актива и пасива в посока увеличение.Характерно за този вид стопански операции е,че предизвикват изменения и в състава на активите, и в състава на пасивите, при което

,даден актив нараства в определен стойностен размер, но веднага със същия стойностен размер нараства и пасива.Моделът е следния:

А + Х = П + Х

- Стопански операции,предизвикващи изменения в актива и пасива в посока намаление.При тях даден актив намалява в определен стойностен размер, но веднага но веднага намалява и пасива със същия стойностен размер.Моделът е следният.

А –Х = П - Х

ТЕМА № 4 СИСТЕМА НА СЧЕТОВОДНИТЕ СМЕТКИ.

4.1Системата на счетоводните сметки като елемент на методологията на счетоводството.Същност и видове счетоводни сметки.Счетоводните сметки представляват ФОРМА на счетоводно пресмятане и СРЕДСТВО ,чрез което се отразяват в обобщен вид измененията, които настъпват в активите и пасивите в резултат на протекли стопански процеси.По принцип за всеки конкретен обект на отчетността се създава самостоятелна счетоводна сметка. В по-голямата част от случаите сметката носи наименованието на обекта, за който е предназначена.Счетоводните сметки не могат да съществуват самоцелно ,тъй като обектите за които се създават са взаимосвързани.Това ги обединява в система,която е подчинена на балансовото обобщаване.Чрез съставянето на счетоводния баланс периодично се получават обобщени данни за състоянието на отчетните обекти,,а чрез счетоводните сметки могат да се проследят измененията в обектите,както през даден отчетен период,така и в началото и в края на периода и в всеки отделен момент.

Например,чрез сметка”Материали”,която служи за отразяване на различни видове материали,се отчитат получените в предприятието материали и вложените в производството такива и т.н.

В обектите на отчитането настъпват изменения в резултат на протичащи стопански операции.Това е наложило счетоводните сметки да бъдат построени така,че с тяхна помощ нагледно да се отразяват тези изменения.Поради това всяка счетоводна сметка има форма на таблица с две части(страни).

шифър и наименование
на счетоводната сметка

Дебит Кредит

----------I----------

I

I

I

I

Прието е лявата част на сметката да се нарича ДЕБИТ,дясната КРЕДИТ.Тези две наименования имат латински произход.Дебит произлиза от латинската”debere” и означава”той дължи,има да дава”.Кредит от латинската „kredere” , и означава „той вярва, има да получава”.Тези наименования са били въведени в ранния период на развитие и до днес наименованията се запазват.Едната страна на сметката служи за отразяване на увеличенията ,а другата за отразяване на намаленията ,като двете страни се използват различно при настъпилите промени в активите и пасивите.В активите за

които се създават активни счетоводни сметки началното състояние,всички увеличения и крайното състояние се отразяват в дебита,а намаленията в кредита.При пасивите респ.пасивните счетоводни сметки началното състояние,всички увеличения и крайното състояние се отразяват в кредита,а намаленията в дебита.

В счетоводството,за да може нагледно да се използват счетоводните сметки,те трябва да се открият .ОТКРИВАНЕТО на сметките става по два начина:

- В началото на отчетния период по данни на счетоводния баланс;
- През отчетния период,чрез записване по тях на първата засегнала ги извършена стопанска операция.I

Остатъците по сметките показващи състоянието на отчетния обект в началото и края на периода, е прието да се наименоват с термина **САЛДО**(остатък, състояние).Остатъкът в началото на периода, се нарича **начално салдо или начално състояние.**Остатъкът в края на периода се нарича **крайно салдо или крайно състояние**.Активните счетоводни сметки се откриват с начално дебитно салдо,а пасивните с начално кредитно салдо.

Еднородните изменения,които настъпват в дадена счетоводна сметка,се наричат ОБОРОТИ.Ако са записани в дебита-**дебитни обороти,**а ако са в кредита-**кредитни обороти.Записванията на измененията, т.е. на стопанските операции по дадена счетоводна сметка се нарича водене(завеждане) на сметката**

4.2 СЪДЪРЖАНИЕ,СТРУКТУРА И ФОРМА АКТИВНИТЕ И ПАСИВНИТЕ СЧЕТОВОДНИ СМЕТКИ.По отношение на връзката им със счетоводния баланс сметките се делят на две групи: активни и пасивни.

АКТИВНИТЕ СЧЕТОВОДНИ СМЕТКИ са предназначени за отчитане на измененията настъпили в активите на предприятието.Те съдържат следните ЕЛЕМЕНТИ:

- Начално салдо(остатък,състояние).То винаги е дебитно.Взема се от лявата страна-„АКТИВ”на счетоводния баланс и се записва в лявата страна-„ДЕБИТ” на сметката.
- Дебитни обороти.Същите са предназначени за отразяване на увеличенията,които настъпват в обекта за който е открита счетоводната сметка и представляват сумите на стопанските операции, отразени по дебита на сметката.
- Кредитни обороти.Те са предназначени за отразяване на намаленията в обекта,за който е открита счетоводната сметка и представляват сбора на стопанските операции,отразени по кредита на сметката.
- Дебитен сбор.Установява се в края на периода и се получава като към началното дебитно салдо се прибавят дебитните обороти.
- Кредитен сбор.Той е равен на сумата от кредитните обороти.
- Крайно салдо .Получава се като разлика между дебитния сбор и кредитния сбор и се записва в дебита на сметката.

При активните сметки има две възможности:

ПЪРВАТА, се състои в това,че винаги дебитния сбор превишава кредитния сбор.

ВТОРАТА, показва равенство между дебитния сбор и кредитния сбор.

Активните сметки не могат да остават с крайно кредитно салдо,защото това би означавало да се отрази в кредитната им страна намаление на отчитаните в тях средства в по-голям размер от първоначално постъпилите или налични такива.Например,наличните парични средства в лева и по сметка”Разплащателна сметка”могат да се увеличават

непрекъснато, но тегленето на парични средства за различни нужди се ограничава до размера на наличните средства.

МОДЕЛЪТ на активните счетоводни сметки, изобразяващ разположението на елементите ,съставляващи неговото съдържание има следния вид.

МОДЕЛ
На активна счетоводна сметка

Дебит		Кредит
1.н.с.	I	
-	I	
	I	
2.Дебитни обороти +	I	-
	I	
	+ I	- Кредитни обороти 3.

4.Д.С = н.с.+д.о. 5.К.С.= на сумата от К.О.
6.к.с.= Д.С-К.С
Където:
Н.с. – начално салдо;
Д.О.-дебитни обороти;
К.О.-кредитни обороти
Д.С.-дебитен сбор;
К.С.-кредитен сбор;
К.с.-крайно салдо
ПАСИВНИТЕ СЧЕТОВОДНИ СМЕТКИ са предназначени да отразяват измененията,които настъпват в пасивите на предприятието,Те съдържат следните **ЕЛЕМЕНТИ:**

- <u>Начално салдо(остатък,състояние).</u>Винаги е кредитно.Взема се от дясната страна-„Пасив”на счетоводния баланс и се записва в дясната страна-„Кредит” на сметката.
- <u>Дебитни обороти.</u>Те са предназначени за отразяване на намаленията в обекта,за който е открита пасивната счетоводна сметка.
- <u>Кредитни обороти.</u>Същите са предназначени за отразяване на увеличенията,които настъпватв обекта за който е открита сметката.
- <u>Дебитен сбор.</u>Установява се в края на периода и е равен на сумата от дебитните обороти.
- <u>Кредитен сбор.</u>Установен в края на периода,той се получава като към началното кредитно салдо се прибавят кредитните обороти.
- <u>Крайно салдо.</u>Получава се като разлика между кредитния сбор и дебитния сбор и се записва в кредита на съответната сметка.

При пасивните счетоводни сметки също има две възможности:

ПЪРВАТА се състои в това,че кредитния сбор винаги превишава дебитния сбор.

,ВТОРАТА,показва равенство м**ежду кредитния сбор и дебитния сбор.**Ако е налице такова равенство се казва, че сметката няма салдо,и че е изравнена.Пасивните счетоводни сметки не могат да останат с крайно дебитно салдо.Ако се получи крайното им салдо в дебита,тогава причината следва да се търси в погрешно нанесена сума;погрешно написана сума в срещуположната страна на счетоводната сметка или грешно съставена счетоводна статия.

МОДЕЛЪТ на пасивните счетоводни сметки,изобразяващ разположението на елементите,съставляващи неговото съдържание има следния вид:

МОДЕЛ

НА ПАСИВНА СЧЕТОВОДНА СМЕТКА

```
Дебит                                  Кредит
-------------------------------------------------------------
                                I          н.с.(1)
                                I   +
(2)Д.О.                    -    I   +      К.О.(3)
                           -    I   +
--------------------------------I-----------------------------
(4)Д.С. = на сумата от Д.О.  (5)К.С.= н.с.+К.О.
                                  (6)к.с.= К.С.-Д.С.
```

Където:
Н.с.-начално салдо;
Д.О.-дебитни обороти;
К.О.-кредитни обороти;
Д.С.-дебитен сбор;
К.С.-кредитен сбор;
К.с.-крайно салдо.
При прекратяване на записванията по дадена счетоводна сметка и посочване на крайното й салдо в срещуположната ,по-слаба страна с цел изравняване на дебитния с кредитния сбор, сметките се приключват.

Активните сметки се приключват,като тяхното крайно салдо се записва в срещуположната кредитна страна, и е прието да се нарича КРАЙНО САЛДО ДЕБИТ ЗА ИЗРАВНЯВАНЕ НА СМЕТКАТА,за по-кратко САЛДО ЗА УРАВНЕНИЕ.

Пасивните сметки се приключват,като тяхното крайно салдо се записва в дебитната страна и се нарича КРАЙНО САЛДО КРЕДИТ ЗА ИЗРАВНЯВАНЕ НА СМЕТКАТА(САЛДО ЗА УРАВНЕНИЕ)

Сметките се приключват само в края на отчетния период(31 декември).Възможно е приключване да се наложи при ликвидация на предприятието,сливане на две или повече предприятия в едно и т.н.

ТЕМА№5Кореспонденция на счетоводните сметки и счетоводни статии.

5.1Двойното записване като елемент на методологията на счетоводството.Същност и логически основи на двойното записване.Същност и видове счетоводни статии.Записванията по счетоводните сметки се осъществяват при спазване на логика,която се основава на същността на стопанските операции.Всяка стопанска операция предизвиква конкретни изменения в обектите на счетоводството-активите,пасивите,капитала и условните активи и пасиви.Тези изменения засягат най-малко два обект и предизвикват два ефекта-положителен и отрицателен.Счетоводните записвания подобно на балансовите изменения се групират четири основни групи.

ПЪРВА ГРУПА-счетоводни записвания,които отразяват стопански операции,от първи вид.

А +х-х = П

При тях се засягат два или повече актива,без да настъпват промени в пасивите,т.е. промените са само в актива на баланса.При тези изменения най-малко един актив се увеличава в определен стойностен размер, като в същия размер се намалява най-малко друг актив.Налице е трансформация на активи,като сумата на актива на баланса остава непроменена.Запазва се балансовото равенство между общата сума на актива и пасива.

```
                              ПЪРВА ГРУПА
     Актив                                        Пасив
  ------------------------------------------------------------
    Активна балансова   I
     Статия            + X  I
                            I
                            I
     Активна балансова  I
     Статия            - X  I
  ---------------------------------
  ---------------------------0----


Д-т Активна сметка К-т                          Д-т Активна сметка К-т
--------------------------------                ------------------------------
            I                                                  I
            I                                                  I
            I    -X    ----------------------------------------+X   I
            I          счетоводно записване от първа          I
            I                    група                          I
```

ВТОРА ГРУПА-счетоводни записвания,отразяващи стопански операции и предизвикващи изменения в счетоводния баланс от вида:

А = П – Х + Х

```
                              ВТОРА ГРУПА
        Актив                                        Пасив
  ------------------------------------------------------------------------
                                I  -X   Пасивна балансова
                                I       статия(статии)
                                I
                                I
                                I
                                I  +X   Пасивна балансова
                                I            статия(статии)
                                I----------------------------------------
                                I   0
                                ==========================
```

В този случай се засягат само пасиви(два или повече),представени само чрез пасивни балансови статии.Извършва се трансформация на един пасив(пасиви) в друг.Балансовото равенство се запазва.

Д-т Пасивна счетоводна К-т Д-т Пасивна счетоводна К-т
Сметка Сметка

```
-----------------------------------------  ----------------------------------------
-X                 I                                                  I   +X
                   I                                                  I
     ------------------------------------------------------------------------------------
                   I          счетоводно записване от II-ра група      I
                   I                                                  I
```

ТРЕТА ГРУПА- счетоводни записвания,отразяващи протекли стопански операции и предизвикващи изменения в счетоводния баланс от вида:
А + Х = П + Х

ТРЕТА ГРУПА

```
Актив                                          Пасив
-----------------------------------------------------------------
                +X              I          +X
              _______________I_______________
Активна балансова               I          Пасивна балансова
  статия(статии)                I            статия(статии)
                                I
_______________________________I_______________________________
                +X                          +X
=================================================
```

Д-т Активна счетоводна сметка К-т Д-т Пасивна счетоводна сметка К-т

```
_____________________________________  _____________________________________
   +X                 I                                                  I    + X
      ___________I_____________________________________________________ I_____
                   I          счетоводно записване от III-та група      I
                   I                                                  I
```

Тук засегнатите обекти са един или повече активи,и един или повече пасиви.Изменението поражда увеличение на един актив(активи)т.е. активни балансови статии в определен стойностен размер на един или повече пасиви,респективно пасивни балансови статии. В случая сумата на актива и сумата на пасива на баланса нарастват с еднакъв стойностен размер,но при запазване на равенство между тях.

ЧЕТВЪРТА ГРУПА-счетоводни записвания,отразяващи стопански операции и предизвикващи изменения в баланса от вида:

А – Х = П – Х

Тук се засягат един или повече активи и един или повече пасиви, при което намалява актив (активи).Сумата на актива и сумата на пасива на баланса намаляват в еднакъв стойностен,размер при запазване на балансовото равенство между тях.

ЧЕТВЪРТА ГРУПА

```
АКТИВ                                          ПАСИВ
_____________________________________________________
            -X                 I                -X
                _____________I_______________
Активна балансова              I  Пасивна балансова
 статия(статии)                I   статия(статии)
```

Д-т Активна счетоводна К-т сметка

Д-т Пасивна счетоводна К -т сметка

I -X I -X

Счетоводно записване от IV-та група

Изложеното ни дава основание да потвърдим становищата на някои автори,че „двойното(двустранното) записване е способ за взаимно свързано отразяване в системата на счетоводните сметки измененията в стопанските операции,чрез които се получава информация за разкриване на вътрешните връзки между явленията, тяхната взаимна обусловеност,икономическата им същност и значение”

Или **ДВУСТРАННОТО ЗАПИСВАНЕ** е специфичен за счетоводството елемент.При него се засягат най-малко два отчетни обекта,т.е.две счетоводни сметки, по които се отразяват противоположни изменения с еднакъв стойностен размер,предизвикани от протекли стопански операции в тяхната взаимна връзка.

С помощта на двустранното записване на стопанските операции,се отразяват измененията в активите и пасивите,представени чрез активни и пасивни счетоводни сметки.Така например,за продукцията е предвидена активната сметка”Продукция” по която намира израз произведената продукция в предприятието.Всички изменения,които настъпват в този отчетен обект се отразяват по тази сметка,по-конкретно:увеличението(постъплението на продукцията в складовете на предприятието)се показва в дебита на сметката,като тя се дебитира.При реализация на продукцията на клиенти намалението се показва в кредита и сметката се кредитира.За възникналите взаимоотношения с клиентите на предприятието,по-конкретно за отчитане на вземанията на предприятията по продажба на активи или оказване на услуги,е предвидена сметка”Клиенти”.Ако предприятието е реализирало продукция,стоки или е оказало услуги на клиенти за определена стойност,сметка”Клиенти” ще се дебитира срещу кредитиране на сметка „Приходи от продажби на стоки.Налице е кореспондентна връзка между посочените сметки.Счетоводните сметки,между които възниква взаимна връзка,се наричат **КОРЕСПОНДИРАЩИ СМЕТКИ.**

Двустранното записване на стопанските операции се реализира чрез съставянето на **СЧЕТОВОДНИ СТАТИИ.**Прието епод счетоводна статия(контировка)да се разбира посочването на сметките,по които се отразява дадена стопанска операция и на сумите, с които засегнатите от протеклата стопанска операция счетоводни сметки се дебитират и кредитират.В счетоводната теория, счетоводната статия се определя като „азбуката”на двустранното записване.На настоящия етап,с развитието на счетоводната наука,счетоводните статии се обособяват на следните три вида:

- **Прости;**
- **Сложни;**
- **Коригиращи(сторнировъчни)**

ПРОСТИ СЧЕТОВОДНИ СТАТИИ са тези,при които се засягат само две счетоводни сметки.Едната сметка се дебитира(като по дебита й се отразява съответната сума),а другата се кредитира(като по кредита й се отразява същата сума).

Простите счетоводни статии имат следния вид:

Д-т сметка…….

К-т сметка……..

СЛОЖНИТЕ СЧЕТОВОДНИ СТАТИИ.При тях се засягат повече от два обекта на отчитане,т.е. повече от две счетоводни сметки.Сложните статии имат две разновидности на представяне,а именно:При първата разновидност, сложните счетоводни статии имат следния вид:

Д-т счетоводна сметка…….

К-т счетоводна сметка…….

К-т счетоводна сметка……..

При втората разновидност,сложните счетоводни статии имат следния вид:

Д-т счетоводна сметка……..

Д-т счетоводна сметка…….

Д-т счетоводна сметка…….

К-т счетоводна сметка…….

КОРИГИРАЩИ(СТОРНИРОВЪЧНИ,ЧЕРВЕНИ) СЧЕТОВОДНИ СТАТИИ.Те се съставят в случай,ако се установи,че дадена счетоводна статия е сгрешена с цел да се изправи.Този вид счетоводни статии се съставят и когато са настъпили изменения,които изискват да се коригира направената вече счетоводна статия,допи и правилно съставена.Сумите по тези счетоводни статии се записват с червен химикал и се приспадат от сумите,записани преди това по същите счетоводни статии със син химикал.От тук е произлязло и тяхното наименование(червени,сторнировъчни,корегиращи първоначалната сума).

ТЕМА №VI.ДОКУМЕНТИРАНЕ НА СТОПАНСКИТЕ ОПЕРАЦИИ.

Документирането произхожда от латинското” dokumentieren”и означава”доказвам,обосновавам се с документи”.Документирането се осъществява чрез т.н. Първични счетоводни документи,които са направени от хартия.Всички документи трябва да бъдат унифицирани,т.е типизирани и стандартизирани.Това означава уеднаквяването им по съдържание и форма еднакви за предприятията в даден отрасъл.От гледна точка на счетоводството е способ за трайно запаметяване нае стопански факти,явления и събития.
За счетоводен документ се считат и получаваните или издаваните от предприятието носители на информация чрез фотокопирна техника,телефаксна апаратура и др. подобни,,като за верността на информацията се изискват подписи на лицата,изпратили и получили документите.Препис от оригиналните счетоводни документи придобиват качеството на техен равностоен заместител след нотариална заверка или подпис и печат на издателя.

Редът за оформянето на счетоводните документи е регламентиран със Закона за счетоводството.Там е записано,че”Счетоводният документ е хартиен или технически носител на счетоводна информация,класифициран като първичен,вторичен и регистър”.Процесът на документиране във всяко предприятие се решава със счетоводната политика.В нея се включна Правилник за документооборота.

Документооборотът обхваща движението на документите от момента на тяхното съставяне или получаване в предприятието до момента на предаването им в постоянния счетоводен архив за съхранение.Счетоводните документи и техническите носители на счетоводна информация, както и бланките под строга отчетност и ценните книжа се съхраняват в счетоводната архива на предприятието по ред,определен от ръководителя на предприятието и Закона за държавния архивен фонд.

В закона за счетоводството е предвидено:

- Ведомостите за заплати да се съхраняват 50 години;
- Счетоводните регистри и финансовите отчети – 10 години;
- Документите за данъчен контрол-до 5 години след изтичане на давностния срок за погасяване на публично задължение,което удостоверяват тези документи.
- Документи за финансов одит-до извършване на следващ вътрешен одит и одит на Сметната палата;
- За всички останали носители- 3 години.

  В счетоводната политика се използват много на брой и разнообразни по форма първични документи.В теорията и особено в счетоводната практика се е наложила следната класификация по различни признаци:

  1.Според предназначението им счетоводните документи биват:

- Разпоредителни – като заповеди,платежни нареждания,наряди за работа,пътни листове и др.
- Изпълнителни-те служат за доказване на извършените стопански операции.

Като фактурите,актовете протоколите,исканията разписките отчетите описите и др.

- Документи за счетоводно оформяне – съставят се въз основа на разпоредителните и изпълнителните документи.Това са мемориалните ордери,групировъчни ведомости,листове за разшифровка,таблици за разпределение на разходи,ведомости за възнаграждения и др.
- Комбинирани – те са съчетание между разпоредителни и изпълнителни или пък между изпълнителни и за счетоводно оформяне.Такъв характер имат исканията за материали,ПКО, РКО,нарежданията-разписки, заявка,инвентаризационен опис,сравнителна ведомост.

2.Според мястото на издаването,счетоводните документи биват:

- **Вътрешни –това са първични носители,които се съставят в самото предприятие.**
- **Външни – документи,които се издават от други предприятия,юридически и физически лица.**

3.Според обема на отразените в тях стопански операции,документите биват :

- **Единични**
- **Натрупващи**
- **сборни**

4.Според икономическото съдържание на отразените стопански операции, документите се подразделят на:

- **документи, свързани с дълготрайните активи и разходите за създаването им.**
- **Документи свързани с материалите.**
- **Документи,свързани с труда и работната заплата.**
- **Документи,свързани с разходите за производството, експлоатацията, обръщението,издръжката и др.**
- **Документи,свързани продукцията,стоките, услугите и тяхната реализация.**
- **Документи, свързани с паричните средство.**

ТЕМА №VII ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ.

Същност и значение на инвентаризирането.Видове инвентаризации.Ред за провеждане на инвентаризацията.Отчитане на инвентаризациите.Документи.

Инвентаризирането като елемент на метода на счетоводството, за разлика от документирането с помощта на което се обхващат и отразяват всички изменения настъпили в състава на активите и пасивите, е процес при който се обхващат такива промени, които не могат да бъдат отразени с помощта на документите.Поради тази причина инвентаризирането най-тясно е свързано с документирането.

Инвентаризации се извършват във всички предприятия.На инвентаризиране (проверка) подлежат активите и пасивите на предприятията,като последните са длъжни да спазват еднакви правила при провеждане на инвентаризациите,като отчитат спецификата на своята дейност.

Инвентаризацията по своята същност представлява периодична проверка на средствата,с които разполага предприятието с цел установяване на фактическата наличност.

Инвентаризации се провеждат при смяна на материално-отговорното лице.Обект на инвентаризиране са активите и пасивите на предприятието.Данните от проведените инвентаризации се нанасят в инвентаризационни описи,които се съставят по обекти.Инвентаризационните описи се използват за оформяне на инвентаризацията на стоково-материални запаси,за които се води количествено и стойностно отчитане.

При извършване на инвентаризациите и установяване на резултата,се съставят т.н.сравнителни ведомости.В тях се посочват в натурален и стойностен измерител фактическата и документалната счетоводна наличност,както и евентуално възникналата между тях разлика(липса или излишък).

Инвентаризациите се подразделят на няколко вида:

Първо,в зависимост от обхватите биват пълни и частични.

Второ,според целта за която се провеждат се подразделят на балансови и контролни.

В практиката обикновено се правят внезапно,без да е предупредено МОЛ,като по този начин се увеличава тяхното контролно значение.Те се извършват на определени периоди от време.Срокът на инвентаризиране на ДМА и ДНМА е най-малко веднъж на две години;за материалните запаси-веднъж годишно;останалите активи и пасиви се инвентаризират преди съставянето на годишния финансов отчет.

При провеждане се назначава от ръководителя на предприятието комисия,с цел достоверно представяне на активите и на пасивите в ГФО.В нея може да участва и дипломиран експерт-счетоводител.Инвентаризационната комисия представя на МОЛ заповедта на ръководителя за провеждане на инвентаризация.Преди започване на проверката МОЛ подписва декларация,че всички до момента получавани документи са предадени в счетоводството.След приключване всички документи се представят в счетоводството за установяване на резултатите и обработка на данните.Инвентаризацията се извършва в присъствието на МОЛ или друго упълномощено от него лице- роднини или близки(с нотариално заверено пълномощно).Установените след проведената инвентаризация резултати се отразяват в Инвентаризационни описи, като липсите и излишъците могат да се компенсират при наличие на причинно-следствена връзка.Компенсирането се прави само по количество.Ако излишъците не могат да компенсират липсите,с разликата се начита съответното МОЛ.

ТЕМА№VIII ОЦЕНКА,КАЛКУЛАЦИЯ И СВОДКА-СПОСОБИ НА СЧЕТОВОДНАТА ОТЧЕТНОСТ

Оценяването е метод за изразяване на счетоводните обекти в пари.Този способ осигурява всеобхватност по отношение на количественото измерване на разнородните обекти на счетоводното отчитане в предприятията.Това се дължи на абстрактният характер на стойността като икономическа категория.В основата на тази мерна единица стои обществено необходимият абстрактен човешки труд.

*На практика стойността се изразява с помощта на цената.Или цената е паричен израз на стойността.В действащото у нас счетоводно законодателство е възприето оценяването на обектите на счетоводството да се извършва на база на историческата цена.*Това е стойността, по която активите ,пасивите и капиталът се записват в момента на тяхното придобиване или възникване.Освен историческата в оценяването може да се използва и друга цена,предвидена в приложимите счетоводни стандарти.

Оценките на активите и пасивите в зависимост от момента на тяхното прилагане в рамките на отчетния период(година)биват текущи и последващи(периодични).

- **При текущото оценяване на счетоводните обекти се използват трите основни форми на проявление на историческата цена:**цена на придобиване-за закупени активи; себестойност- за създадените в предприятието активи; справедлива цена –за безвъзмездно придобитите активи, за установените при инвентаризация некомпенсирани излищъци, за получените от производството полезни отпадъци,за получените без съпроводителен документ краткотрайни и други подобни активи.
- **Последващото(периодичното) оценяване на активите и пасивите се извършва съгласно приложимите счетоводни стандарти.**

Калкулирането е също способ за изразяване на счетоводните обекти в пари.За разлика от оценяването то се използва за количествено измерване на обекти със сложно и разнородно съдържание,при които е невъзможно директно прилагане на цената.Такъв е случаят с определяне на себестойността на произвежданата от дадено предприятие продукция или на извършената от него услуга.По същество това са стопански процеси,протичането на които изисква рационалното съчетаване на три компонента:средства на труда(активи с дълготрайна употреба),предмети на труда(суровини и материали) и труд.Калкулирането е способ за оценяване на частите,за да се получи стойностен израз на цялото.Посредством него се определя една от основните форми на проявление на историческата цена,предвидена в Закона за счетоводството-себестойността.Това става на база на определени примерни схеми,уточнени в счетоводната политика на предприятието.

В процеса на текущото счетоводно отчитане се получават данни за състоянието,изменението и използването на активите и пасивите ,за извършените разходи,за начисленото и изплатеното трудово възнаграждение на персонала и др.Тези данни служат на оперативното текущо управление в предприятието.В края на отчетния период данните се обобщават,като се получават сборни показатели отразяващи състоянието и измененията на отчетните обекти.Това групиране и обобщаване се постига с помощта на сводката на отчетните данни.

Сводирането като елемент на метода на счетоводството се прилага,за да се получават отчетни данни,които имат обобщен израз.То обобщава данните от текущото счетоводно отчитане към определен брой обобщаващи показатели,изразени в стойностен размер.

В счетоводното отчитане сводката се прилага на микро-и макроравнище.Сводирането на отчетните данни се преплита с прилагането на другите елементи на метода на счетоводството.Така например,с прилагането на този елемент към системата на счетоводните сметки е възможно да се превърнат всички дебитни записвания по сметките в обща сума-дебитни обороти и дебитен сбор на активните счетоводни сметки,а кредитните записвания по сметките-в кредитни обороти и кредитен сбор за пасивните счетоводни сметки..Този способ има връзка и с документирането на еднородни по характер и съдържание стопански операции и т.н.Или,следва да се разбира,че сводирането на отчетните данни най-цялостно се реализира когато се прилага заедно с друг елемент на счетоводния метод.

ТЕМА № IX ТЕКУЩО СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ

Текущото счетоводно отчитане е хронологично и систематично.

Хронологичното счетоводно отчитане практически е свързано с изискването за регистрация на всички извършени в предприятието стопански операции във

времето.Следователно решаваща при него е поредността, т.е.фактора „време”, изразен по дати в рамките на отчетния период.

На практика подреждането на стопански операции по време на протичане може да стане по различен начин.Това зависи от използваната в предприятието счетоводна форма.Най-често за целта се използват регистри,карти или таблици с определена форма.При ръчната обработка хронологичното отчитане се осъществява в ДНЕВНИК.

Хронологичното счетоводно отчитане е образно казано”входната врата” в технологичната схема на отчетния процес,при която задължително трябва да се мине,за да се отиде по етажите на последващата систематизация.

Систематичното счетоводно отчитане е свързано с подреждане и групиране на първично регистрираната информация според потребностите на стопанското управление.В едни случаи систематизацията обхваща по-обобщени данни,а в други по-детайлизирани.Това се постига чрез системата на счетоводните сметки и двойното записване по тях.Практиката е установила две степени на систематичност-синтетична и аналитична, на които съответстват двата типа счетоводни сметки-синтетични и аналитични,класифицирани според степента на обобщаване на информацията в тях.

- Синтетичното счетоводно отчитане се реализира с помощта на синтетичните сметки,които в практиката се наричат още обобщаващи.Те се откриват и завеждат в главната книга.Характерно за записванията по тях е, че се извършват само по стойност,т.е. използва се единствено паричният измерител,което обуславя и сравнително опростените форми за тяхното представяне.Характер на синтетични имат всички използвани до сега счетоводни сметки:*МАТЕРИАЛИ,МАШИНИ И ОБОРУДВАНЕ,КЛИЕНТИ,ДОСТАВЧИЦИ и т.н.*
- Аналитичното отчитане се организира в спомагателни книги.В тях аналитичните счетоводни сметки се откриват и завеждат по начин,аналогичен на синтетичните.Особеното при тях е задължителното използване на натуралните измерители.По принцип аналитичните счетоводни сметки се откриват към дадена синтетична сметка .Те конкретизират обобщената информация в нея.Аналитичните сметки не могат да съществуват без синтетичните,докато обратното е възможно.